

Pr. Claudiu-Ioan Coman

Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

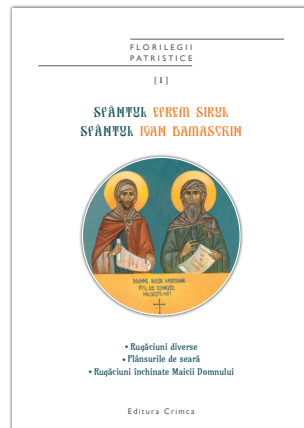

Sfântul Efreem Sirul, Sfântul Ioan Damaschin, *Rugăciuni diverse. Plânsurile de seară. Rugăciuni închinare Maicii Domnului*, studiu introductiv, trad. și note de Alexandru Prelipcean, Cu o prefață de Pr. lect. dr. Roger Coresciuc, în coll. *Florilegii patristice*, I, Ed. Crimca, Suceava, 2022, 213 pp.

Textul revelat al Bibliei a ocupat, imediat după formarea canonului neotestamentar, locul central în teologie. Astfel, încă de timpuriu, cum se observă în textele celor mai vechi *evhologioane*, rugăciunile și însăși experiența liturgică a Bisericii au gravitat în jurul ideilor fundamentale izvorâte din revelația scripturistică.

Bunăoară, după cum bine se știe, ceea ce nu a corespuns adevărului revelat și-a găsit cu greu un loc privilegiat în textele cu caracter dogmatic și credal. De exemplu, știm cât de mult a fost discutată problema introducerii termenului *homoousios* în Crez; pentru că nu avea valoarea unui *hapax legomenon*, așadar a

unui cuvânt sau expresii care apare doar o singură dată în Sfânta Scriptură, Sfinții Părinți l-au acceptat cu mare dificultate, după îndelungi expuneri privitoare la utilitatea terminologică necesară scopului final al experienței duhovnicești, anume mântuirea omului.

Când ethosul creștin se îndepărtează – voluntar sau nu – de textele biblice, atunci devine orice altceva în afara spiritualității autentice, deoarece doar atașamentul deplin față de cuvântul lui Dumnezeu adresat omului poate și trebuie să ne descopere itinerariul sigur către mântuire. De altfel, *soteriologia* se află în strânsă legătură atât cu scopul *Evangeliei*, cât și cu cel transmis în *Epistolele neotestamentare*. Așa se face că, firește, teologia patristică a Bisericii, pentru a fi de un real folos credincioșilor, a promovat, ca un aspect ce ține de normalitatea spirituală, gândirea și textele Sfinților Părinți așa cum au fost ele transmise. Interesant este și un alt aspect: dacă asupra textelor neotestamentare, cel puțin în perioada medievală, scribii au intervenit, iar intervențiile lor au ieșit la lumină prin eforturile deosebite inițiate de critica biblică, generatoare de ediții ale *Noului Testament* alcătuite după cele mai riguroase metode academice, asupra textelor patristice s-a intervenit mai puțin; astăzi avem ediții moderne în care se analizează particularitățile istorice care au determinat pe unii autori patristici să scrie într-un anume fel, cu scopul de a rezolva o problemă, apărută în timp, care viza însăși identitatea creștinismului, periclitând mântuirea.

Așa se face că, în Occident, prin eforturile unor intelectuali și clerici, dintre care se cuvine să amintesc doar pe Henri de Lubac și Jean Danielou, s-a inițiat un amplu proiect dedicat receptării sănătoase a textelor patristice. Desigur, colecția la care fac referire este celebra *Sources Chrétiennes*. Beneficiind de ample introduceri, rod al studiului îndelungat, elaborată ca o colecție necesară în spațiul francofon, de către cercetători consacrați, ce își dovediseră deja de multă vreme abilitățile cu privire la riguroasa înțelegere a cuvintelor

Sfinților Părinți și a scriitorilor bisericești, colecția s-a impus ca esențială în peisajul teologic academic contemporan.

Modelul de cercetare patristică din Franța a fost oarecum copiat cu succes și în spațiul ortodox autohton, după ce, așa cum bine știm, în perioada regimului comunist s-a inițiat celebra colecție *Părinți și scriitori bisericești (PSB)* care, deși avea numeroase dezavantaje în privința stabilirii textului în varianta bilingvă, totuși, beneficia de studii introductive ample, alcătuite de specialiști ca Dumitru Fecioru, Dumitru Stăniloae, Teodor Bodogae, Ene Braniște etc. Momentul a reprezentat o revigorare a patristicii autohtone care, deși venită cu mare întârziere față de edițiile prezente în cele mai importante biblioteci universitare de pe mapamond, totuși era semnul că patristica și cercetarea istorică de la noi încă nu și-au spus ultimul cuvânt.

În perioada postdecembristă, la Sibiu, părintele diacon Ioan Ică jr începea un proiect interesant și admirabil pentru acel timp, inițind Editura Deisis unde, treptat, vor apărea în traducere cele mai importante cercetări academice privitoare la teologia și spiritualitatea răsăriteană. Fenomenul Deisis a reunit sub aceeași egidă nume ca Andrew Louth, Karl Christian Felmy, Gabriel Bunge, Kallistos Ware, Henry Crouzel, dar, mai ales, traduceri esențiale din textele sfinților isihăști ca Vasile de la Poiana Mărului, Paisie de la Neamț, Efrem și Isaac sirienii etc. Proiectul completa într-un mod fericit carențele din ce în ce mai mari. În momentul în care teologia nu beneficiază de ediții laborioase, de cercetări competente, apare un gol inexplicabil ce poate avea efecte nedorite pe termen lung. Așa că, într-un sens, opera inițiată de părintele Ică jr la Sibiu a reprezentat temelia altor proiecte editoriale de excepție, între care colecțiile inițiate de câțiva cercetători ieșeni la Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, *Doxologia*, au început să aducă, din ce în ce mai mult, metoda occidentală ca normativă pentru teologii autohtoni.

Însă la Suceava, prin grija deosebită a Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic, a luat ființă o nouă editură, ce poartă numele

lui Anastasie Crimca, un ierarh cărturar pe nedrept uitat. Aici încep să apară lucrări care își dovedesc deja utilitatea. Între acestea, în colecția *Florilegii patristice*, al cărei coordonator este lector doctor Alexandru Prelipcean, cercetător și cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, sunt restituite oamenilor de bună credință câteva rugăciuni alcătuite de Sf. Efreem Sir(ian)ul și Sf. Ioan Damaschin(ul).

Cum am amintit la început, primul volum al colecției este ancorat profund în textele scripturistice, pe care editorii le-au plasat la vedere, în vecinătatea textului central. Metoda este cea întâlnită în mediul american, la erudiți de talia lui Jaroslav Pelikan, teolog care, din dorința de a facilita lectura cercetărilor laborioase în teologie, a optat pentru alăturarea lor, „în oglindă”, în loc să le păstreze la sub-solul paginii. Ideea vine în ajutorul celor care (încă) se mai roagă cu Sfânta Scriptură lângă ei, citind textele rugăciunilor și meditând la hrana duhovnicească oferită de Cuvântul Domnului.

Valoroase sunt, în volum, atât *Cuvântul-înainte* al părintelui Roger Coresciuc, specialist în opera Sf. Grigorie Palama, cât și *Introducerea* și adnotările efectuate de lector doctor Alexandru Prelipcean de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași. Ediția actuală îndreaptă și unele neajunsuri mai vechi, care se întipăriseră în mințile credincioșilor. Probleme de stilistică, de cursivitate, arhaisme care nu mai sunt înțelese azi sunt rezolvate exemplar, volumul fiind alcătuit cu rigoarea care a devenit literă de lege la Suceava.

Textul este împărțit, cum sugerează și titlul, în trei segmente. Astfel, în prima parte cititorul are la dispoziție o varietate de rugăciuni, între care se cuvine amintite primele trei.

Prima rugăciune, deși nu se amintește în mod explicit, se inspiră din textul *Psalmului* 24 (25 în textul masoretic): „Păcatele tinereților mele și ale neștiinței mele nu le pomeni; pomenește-mă pe mine după mila Ta, pentru bunătatea Ta, Doamne”. Dacă am citat după textul

din *Septuaginta*, în volum nota marginală a domnului Alexandru Prelipcean arată că, literal, textul „Ascultă-mă, Dumnezeu, ascultă-mă, arătând puterea Ta, fără să-Ți pomenești, la [vremea] rugăciunii acesteia, de neconținutele nelegiuiri pe care eu, cel neînsemnat, le fac!”¹ denotă rugămintea făcută lui Dumnezeu, cu sensul „fără să-Ți aduci aminte”. În ediția ebraică, *Psalmul 25* la v. 7 armonizează și certifică varianta literală: „Nu îți aminti păcatele tinereții mele, nici fărădelegile mele”².

La fel de interesantă este cea de-a treia rugăciune, care corespunde textului din rugăciunile de seară, de pildă, rugăciunea a treia, iarăși, adresată Sfântului Duh. Diferența este aceea că aici textul este mult mai amplu și, firește, este tradus în conformitate cu limbajul actual, păstrând calitățile stilistice normative ale Bisericii Ortodoxe Române.

Altă rugăciune din prima colecție este adresată „Mielului lui Dumnezeu”, imagine de o veritabilă forță spirituală, deoarece, dacă

„leul este imaginea Hristosului biruitor, care domnește [noi însă – n.n.] Îl putem vedea pe Leu numai așa cum vine El la noi, sub forma Mielului înjunghiat [...]. Tensiunea Miel-Leu ne arată că Evanghelia este singura cheie pentru înțelegerea cărții *Apocalipsa*”³.

De un real folos sufletesc se vor dovedi rugăciunile numite generic „plânsurile de seară”. Ascetică prin identitatea sa, spiritualitatea răsăriteană a mizat mereu pe efectele benefice ale *metanoiei* și ale

¹ SF. EFREM SIRUL, SF. IOAN DAMASCHIN, *Rugăciuni diverse. Plânsurile de seară. Rugăciuni închinare Maicii Domnului*, studiu introductiv, trad. și note de Alexandru Prelipcean, cu o prefață de Pr. Roger Coresciuc, în coll. *Florilegii patristice*, I, Ed. Crimca, Suceava, 2022, p. 31.

² Madeea AXINCIUC (coord.), *Biblia Hebraica. Cartea Psalmilor*, ediție bilingvă, Ed. Polirom, Iași, 2020, p. 57.

³ Graeme GOLDSWORTHY, *Vrednic este Mielul sfânt! Evanghelia în Apocalipsa*, trad. E. Meștereagă, Ed. Roua, Oradea, 2020, pp. 30-31.

noțiunilor ce pot fi coroborate acestui concept. Consider că, din perspectiva cercetării acestui fenomen unic în creștinism, monografia dedicată de Irénée Hausherr subiectului este esențială și actuală. Intitulată *Plânsul și străpungerea inimii la Părinții răsăriteni*⁴, lucrarea prezintă diferențele calitative între plânsul obișnuit și lacrimile bucuriei, caracteristice spiritualității răsăritene.

Sfântul Efrem, foarte bun cunoscător al Scripturii, a reușit să sintetizeze pasaje cheie referitoare la lacrimi, cu o structură asemănătoare modelului inițiat de Sf. Andrei Criteanul în *Canonul cel Mare*, citit în perioada Postului Mare. Editate în limba greacă inițial, aceste texte simbolizează o adevărată „scară penitențială”. Treptele sale, în fiecare zi a săptămânii, reprezintă motive de meditație duhovnicească, de regret și de pocăință, urmând persoanelor din istoria biblică.

Ultima parte conține câteva rugăciuni adresate Maicii Domnului. Cu un simbolism teologic bogat, pline de nădejde către „Maica milostivirii”, textele reprezintă etape ale urcușului duhovnicesc, ce culminează întotdeauna în Răsăritul ortodox cu îndumnezeirea omului. Din acest motiv, credinciosul trebuie să conștientizeze că amintirea greșelii, a ratării țintei (*amarheia*), reprezintă un punct în care rolul de mijlocitoare al Fecioarei Maria Îl face pe Fiul Său, Domnul Hristos, să fie milostiv cu cei păcătoși care își exprimă sincer dorința de a pune început bun și, implicit, de a se reorienta către Împărăția cerurilor.

Tradusă cu discernământ filologic, respectând cele mai înalte standarde academice și redacționale, florilegiul alcătuit de domnul lector universitar doctor Alexandru Prelipcean își va avea cu siguranță un loc central între lucrările mistice, ascetice și liturgice ale Bisericii Ortodoxe Române, impunându-se ca o ediție ce ar trebui să se regăsească în biblioteca oricărui credincios care dorește să se roage și să înțeleagă rostul și menirea sa.

⁴ Irénée HAUSHERR, *Plânsul și străpungerea inimii la Părinții răsăriteni*, trad. M. Vladimirescu, Ed. Deisis, Sibiu, ²2009.